

egyptologie.nl Kennis over het Oude Egypte

Egyptologische nieuwsbrief, donderdag 12 december 2013

Hieronder treft u een overzicht aan van verschillende activiteiten op het vlak van de Egyptologie. U kunt het Egyptologisch nieuws en de bezigheden van Huub Pragt volgen op Twitter via **Egyptekennis** en **Egypteopschool**.

Voor meer informatie over het gebruik van Twitter klikt u hier op: **Handleiding Twitter**.

Voeg deze pagina toe aan uw favorieten door de combinatie van de Ctrl-toets en D. Klik vervolgens op toevoegen.

Wanneer u deze website leuk vindt, kunt u op de **homepage** klikken op de +1 knop van Google.

Archeologisch nieuws uit eerdere versies van deze Egyptologische nieuwsbrief vindt u terug onder: **Archief**.

Interviews uit eerdere versies van deze Egyptologische nieuwsbrief vindt u terug onder: **Interviews**.

Bewegende beelden uit eerdere versies van deze Egyptologische nieuwsbrief vindt u terug onder: **Filmbeelden**.

Deze pagina is aangepast op 12-12-2013.

Deze nieuwsbrief is tot stand gekomen met bijdragen van Lida de Jong, Yvonne Buskens, Thea Willemse, Hans van den Berg en Mariëlle van Kampen.

In deze nieuwsbrief:

- Kemet.nl**
- Archeologisch nieuws**
- Interviews**
- Documentaire**
- Tentoonstellingen**
- Lezingen**
- Cursussen**
- Reizen**

Kemet.nl

De website Kemet.nl verschaft informatie over interessante onderwerpen binnen de egyptologie. Via de thema's 'Goden, Tempels, Farao's, Graven, Samenleving en Kunst' komt u meer te weten over de Egyptische beschaving. Sinds de vorige nieuwsbrief van 24 oktober 2013 zijn zeven nieuwe artikelen verschenen:

- **Het graf van Nefertari - Beschrijving**
- **Het graf van Nefertari - Decoraties**
- **Fraser Tombs**
- **Het orakel van de Siwa-oase**
- **Orakeltempel van Amon in de Siwa-oase - Geschiedenis**
- **Orakeltempel van Amon - Beschrijving van de tempel**
- **Sjabti's**

Wilt u op de hoogte blijven van de verschijning van nieuwe artikelen? Meldt u zich dan aan voor **kemet nieuws**.

Kemet heeft ook een facebookpagina: **facebook.com/KemetNL**. Klik daar op 'Like' of 'Vind ik leuk' om op de hoogte te blijven van het laatste nieuws en interessante weetjes.

Archeologisch Nieuws

Beeld Amarnaprinsses teruggevonden

Het beeld van de Amarnaprinsses dat in augustus 2013 uit het museum van Malawi werd gestolen is teruggevonden. Over de omstandigheden waarin het kalkstenen topstuk werd teruggevonden doen

Website Kemet.nl

Amarna prinses

Dal der Koningen

Honden begraven in potten

de Egyptische autoriteiten geen uitspraken. Het beeld stelt waarschijnlijk Anchesenpaäton voor. Zij zou later haar naam veranderen in Anchesenamun en werd de echtgenote van Toetanchamon. Naar verluidt heeft het beeld bij de bestorming van het museum beschadigingen opgelopen, maar kan het worden gerestaureerd. Lees het hele bericht: [**Tutankhamun's sister recovered**](#)

Let op: de foto bij het artikel toont het teruggevonden beeld niet. Op deze pagina treft u wel een foto van het beeld aan.

Onderzoek in het Dal der Koningen

Een groep archeologen heeft jarenlang onderzoek gedaan in het Dal der Koningen. Men is tot de conclusie gekomen dat er nog enkele graven in het dal op ontdekking liggen te wachten. Men heeft met GPR-apparatuur, een soort radar die door gesteente heen kan kijken, onderzocht of zich holle ruimtes in de rotsen bevinden. Zulke ruimtes kunnen duiden op nog niet ontdekte graven. Scheuren en natuurlijke ruimtes komen echter ook naar voren in de radarbeelden. Er zal een vervolgonderzoek moeten worden gedaan om te bepalen waar de mogelijkheden liggen voor een nog niet ontdekt graf. Dit onderzoek kan vele jaren in beslag nemen.

Bij het nauwkeurige bodemonderzoek hebben de wetenschappers bewijzen gevonden voor een systeem waarmee de oude Egyptenaren het water bij hevige regenbuien wisten te reguleren in het Dal der Koningen. Het systeem bestaat uit een gegraven afwateringskanaal dat op ongeveer 10 meter diepte ligt van het huidige grondniveau in het centrale gedeelte van het dal. Wanneer er veel regen viel en in de wadi van het Dal der Koningen dreigde terecht te komen, dan werd het door dit kanaal veilig afgevoerd, zodat de koningsgraven geen waterschade zouden lijden. Dit systeem is echter slechts korte tijd in gebruik geweest.

Lees het hele bericht: [**Multiple tombs hidden in Valley of Kings**](#).

Leidse mummiekist tot in detail te bewonderen

Op de website van het Google Cultural Institute is het Rijksmuseum van Oudheden vanaf vandaag te zien met Street View-weergave en een Egyptische mummiekist als Gigapixel-object. U kunt inzoomen tot op de kleinste details van de drieduizend jaar oude kist van de priester Djedmontefanch. De indoor Street View beslaat alle drie verdiepingen van het museumgebouw. Bovendien is op Google's online kunstplatform het aantal objecten uit de museumcollectie uitgebreid tot bijna vierhonderd.

Bekijk de mummiekist hier: [**Google Cultural Institute**](#)

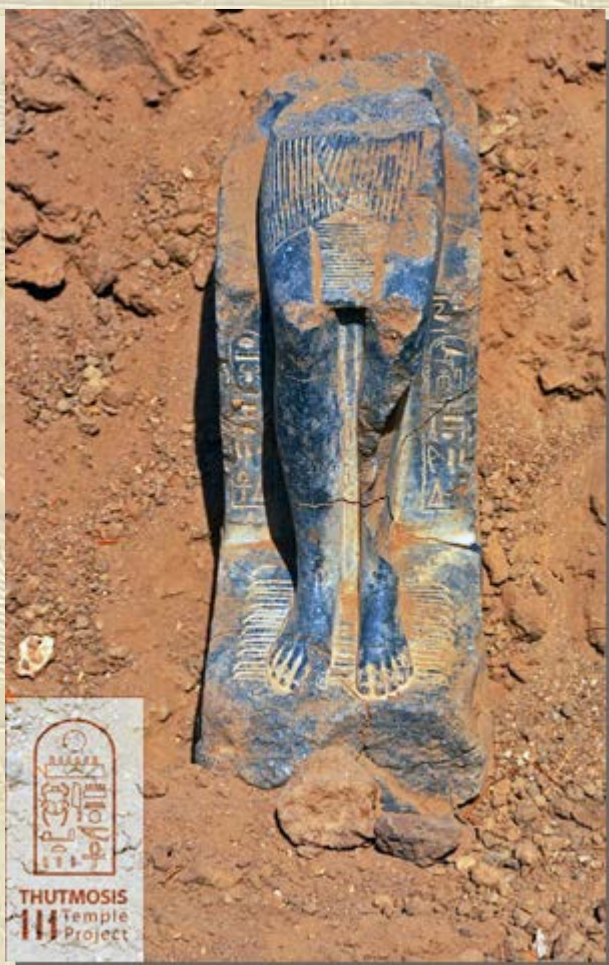
Honden begraven in potten

In Sjoenet el-Zebib, vlakbij Abydos, zijn potten gevonden die dierlijke resten bevatten. Twee

Beni Hassan

Vondsten dodentempel Thoetmoses III

Biografie van Hatsjepsoet

potten bevatten redelijk tot goed bewaarde natuurlijk mummies van honden. De archeologen hebben honden de namen Houdini en Chewie gegeven. Houdini is zo genoemd, omdat de archeologen niet kunnen ontdekken hoe de Oude Egyptenaren de hond op deze manier in de pot hebben gekregen. De honden kunnen ook niet uit de potten worden gehaald zonder ze onherstelbaar te beschadigen.

Lees het hele artikel: ***Ancient dogs found buried in pots***

Toetanchamon's dood opgelost?

In de afgelopen tien jaar zijn verschillende theorieën over de doodsoorzaak van Toetanchamon naar voor gekomen. Geen van deze theorieën is onomstotelijk gebleken. Uit een recent onderzoek denken Britse experts nu zeker te weten hoe Toetanchamon is gestorven. Men denkt dat zichtbare beschadigingen aan het lichaam van de jonge koning zijn veroorzaakt door een ongeluk met zijn strijdswagen. Een opvallende conclusie daarbij is dat het hart en de overige inwendige organen zodanig beschadigd zouden zijn geraakt dat ze niet konden worden gemummificeerd. De mummificatie van de jonge koning lijkt verre van perfect te zijn uitgevoerd. In de aantekeningen uit de jaren twintig van Howard Carter las de Britse egyptoloog Chris Naunton dat het lichaam van Toetanchamon sporen van verbranding zou vertonen. Een klein stukje van de mummie van Toetanchamon is met röntgenstraling onderzocht. Dat liet inderdaad zien dat de huid was verbrand. De oliën die zijn gebruikt bij het balsemen zouden in combinatie met zuurstof en het mummielinnen voor een chemische reactie hebben gezorgd. Het lichaam zou, na de bijzetting in het graf, een temperatuur hebben bereikt van meer dan 200 graden en zijn verkoold. Egyptologe en mummie-expert Salima Ikram bestrijdt deze opmerkelijke theorie.

Lees het artikel over het onderzoek van Chris Naunton: ***Solved, the mystery of Tutankhamun's death.***

Lees de reactie van Salima Ikram: ***King Tut death by chariot? Not so fast.***

Lees het Nederlandstalige artikel: ***Toetanchamon's lichaam vloog na zijn dood spontaan in brand.***

Vrouwelijke hoge ambtenaar

In de tombe van Chnoemhotep II, in Beni Hassan, Midden-Egypte, wordt een vrouw genaamd Tjat afgebeeld. Er werd gedacht dat zij een bijvrouw was van Chnoemhotep, omdat ze op drie belangrijke plaatsen in zijn tombe staat afgebeeld. Maar wellicht is dat een al te moderne aanname

Cursus: Nadagen van een Gouden Tijdperk

Reis: Faraonisch Egypte

omdat haar positie niet meteen duidelijk is. Vrouwen hadden minder carrièremogelijkheden dan mannen, maar toch waren er nog genoeg mogelijkheden voor hen. Tjat had de titel 'schatbewaarder van het eigendom van haar heer'. Deze titel was niet louter ceremonieel, maar omvatte wel degelijk de nodige werkzaamheden en het was een belangrijke positie.

Lees het hele artikel: ***A female administrator in ancient Egypt***

Vondsten dodentempel Thoetmoses III

De Spaanse opgravingsmissie op de westoever van Loeksor heeft op het terrein van de dodentempel van Thoetmoses III restanten gevonden van twee zwart granieten beelden. Eén van de beelden draagt een inscriptie met de naam van Thoetmoses III. Daarnaast zijn er ook delen van kalkstenen deuren gevonden. Deze deuren behoorden waarschijnlijk toe aan een tempel en dragen teksten met de twee cartouches van Thoetmoses. Op één van de deuren staat de titel 'Hogepriester van Chonsoe'. Daarnaast zijn ook koninklijke zegels van Achnaton en Ramses II gevonden. Dat wijst erop dat de tempel ook in de tijd van Ramses II nog deels in gebruik was.

Lees het hele artikel: ***Findings at Thutmosis III Mortuary temple***

Het graf van Sjepseskafanch

In de vorige nieuwsbrief heeft u kunnen lezen over de ontdekking van het graf van Sjepseskafanch. De Tsjechische missie heeft aanvullende beelden vrijgegeven en er is ook een filmpje te bekijken. De teksten en het filmpje zijn in het Tsjechisch, maar de beelden spreken voor zich. Wanneer uw browser een automatische vertaalfunctie heeft (zoals in google Chrome), dan kunt u daarvan gebruik maken om de tekst te laten vertalen: ***info***.

Kort Engelstalig nieuws

- Monica Hanna gaat SAFE Beacon Award 2014 ontvangen: ***info***.
- Man vindt oude begraafplaats onder zijn huis: ***info***.
- Verzakking in Alexandrië geeft hoop voor vinden graf Alexander de Grote: ***info***.
- Museum in Australië vindt dagboek van Maximilian Weidenbach: ***info***.
- Gestolen Egyptische schrijn teruggevonden: ***info*** (Let op: foto bij het artikel is niet van de desbetreffende schrijn)
- Naam van mummie in Perth museum onthuld: ***info*** (vervolg op artikel uit juli 2013).
- Biografie van Hatsjepsot: ***info***.
- Twee Nieuwerijks beelden gevonden in de tempel van Armant: ***info***.
- Vier mummies gevonden in Assoean: ***info***.

Italianen vinden manier om papyri te conserveren: [info](#).

- Oude Egyptenaren mummificeerden ook vlees: [info](#).
- Duits hobby-archeologen beschadigen kamer in piramide van Choefoe: [info](#) (Duits).
- Download vele egyptologische boeken als pdf van de website van het Metropolitan Museum: [info](#).

Interviews

Op dinsdag **5 november 2013** gaf Huub Pragt in de uitzending van Knooppunt Kranenburg op Radio 2 een kort commentaar op de recente bevindingen door Chris Naunton met betrekking tot de doodsoorzaak van Toetanchamon. Klik hier om het interview van vijf minuten te beluisteren: [Interview](#). Verschuif vervolgens de tijd naar 100:55.

Op dinsdag **26 november 2013** was Huub Pragt te horen op Radio 1 in het KRO-programma 'Goedemorgen Nederland'. In een kort radio-interview sprak hij over de opening van van het graf van Toetanchamon, exact 91 jaar geleden. Hij bevond zich op dat moment in een wadi tussen de Thebaanse heuvels van Loeksor en vertelde over zijn speurtocht naar het nog niet ontdekte graf van farao Mencheperra. Om het interview van vijf minuten te beluisteren klikt u hier op: [Interview](#). Verschuif vervolgens de tijd naar 14:35.

Op woensdag **11 december 2013** kwam Mariëlle van Kampen in de uitzending van 3FM. Zij bracht de Egyptische offerformule ten gehore. Klik hier om het interview van drie minuten te beluisteren: [Interview](#).

Documentaire

Het beroemde graf QV66 van koningin Nefertari werd in 1904 door de Italiaanse egyptoloog Ernesto Schiaparelli ontdekt. Het graf van de meest geliefde koningin van Ramses II vertoonde op dat moment grote scheuren en barsten die waren veroorzaakt door aardbevingen. Regenwater heeft hierdoor de kans gekregen om naar binnen te sijpelen. Door de inwerking van het vocht is het zout uit het gesteente onder de stuclaag gaan kristalliseren. Dit had tot gevolg dat vele wandschilderingen van de wanden zijn losgekomen. Ondanks de gehavende staat van dit koninginnegrav werd het al snel een belangrijke trekpleister voor toeristen. Het transpireren door de bezoekers hebben de wandschilderingen nog eens extra aangetast. Op initiatief van de toenmalige Egyptian Antiquities Organization en het Getty Conservation Institute werd in 1988 een poging ondernomen om de schilderingen tegen verder verval te beschermen. Eerst werd de pleisterlaag verstevigd, daarna werden de fragmenten van de beschilderingen die waren

losgekomen weer bevestigd. Uiteindelijk slaagden de restaurateurs erin de beschrijvingen schoon te maken en oude en slecht bijgewerkte gedeelten te verwijderen en te vervangen door een gipsmortel dat overeenkomt met het materiaal dat in de tijd van de farao's werd gebruikt. In april 1992 was de restauratie voltooid.

Bekijk hier de Engelstalige documentaire van 48 minuten over het restauratiewerk aan het graf:

Nefertari, For Whom the Sun Shines.

Tentoonstellingen

In het Allard Pierson Museum in Amsterdam is **tot en met 5 januari 2014** de tentoonstelling **'Eeuwig Egypte Experience'** te zien.

Het hart van de experience is een grote multimedia show, het Culturama, met negen metershoge schermen met een blikveld van 180 graden. In slechts 20 minuten gaat u onder leiding van een gids langs de hoogtepunten van het Oude Egypte - van prehistorie, farao's en de grote piramides, tot de vroegchristelijke Koptische tijd. Deze spannende show wordt gecombineerd met de actualiteit van Nederlands en Vlaams archeologisch onderzoek in Egypte: ***info.***

In de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis te Brussel is **tot en met 19 januari 2014** de tentoonstelling **'Schrijvers van contouren: Tekenkunst in het Oude Egypte'** te zien.

In het Oude Egypte werden tekenaars en schilders 'schrijvers van de contouren' genoemd. De Egyptische tekenkunst werd immers in de eerste plaats bepaald door lijnen die vormen en vlakken omgeven en zo omtrekken schetsen waarbinnen kleuren in al hun schakeringen tot schittering kunnen komen.

De tentoonstelling bespreekt de conventies, de technieken, de functies en de toepassingen en brengt de bezoeker in direct contact met de Egyptische kunstenaars, zowel aan de hand van de meest vrije en spontane creaties als van strenge officiële kunstwerken: ***info.***

Lees een uitgebreid, Engelstalig, artikel over de tentoonstelling: ***An art of drawing.***

In het Brooklyn Museum in New York is vanaf **24 juli 2013 tot en met december 2014** de tentoonstelling **'Divine Felines: Cats of Ancient Egypt'** te zien. De tentoonstelling bestaat uit 30 objecten van katten. Groot en klein, wild en tam, goddelijk en niet-goddelijk. De oude-Egyptenaren kenden meerdere godinnen die katachtige aspecten hadden: Neith, Isis, Hathor, Pachet, Tefnoet, Sachmet en natuurlijk Bastet. Tijdens de laatste eeuw voor Christus werd de cultus van de godin Bastet steeds populairder en werden er vele beeldjes van katten gemaakt die door de pelgrims aan de godin werden geofferd.

Lees een uitgebreid artikel over de tentoonstelling in The New York Times: ***info.***

Lezingen

Op **zaterdag 28 december 2013** geeft Jan Koek een lezing met als titel 'De Opettempel te Karnak'.

Aanvang: 14.00 uur

Kosten: € 5,00 (excl. entree RMO)

Locatie: Rijksmuseum van Oudheden, Rapenburg 28, Leiden.

Aanmelden: Via de [website](#)

Op **woensdag 8 januari 2014** geeft Joost Kramer MA een lezing met als titel 'Over Tirannen en Wijsgeren - Het Oude Egypte in de Islamitische Middeleeuwen'.

Aanvang: 19.30 uur.

Kosten: € 10 voor niet-donateurs, € 5,- voor donateurs van Huis van Horus, studenten gratis.

Locatie: Universiteit Leiden - Lipsiusgebouw, Cleveringaplaats 1, Leiden.

Aanmelden: Via de [website](#).

Op **woensdag 12 februari 2014** geeft dr. Lara Weiss een lezing met als titel 'Persoonlijke vroomheid in Deir el-Medina'.

Aanvang: 19.30 uur.

Kosten: € 10 voor niet-donateurs, € 5,- voor donateurs van Huis van Horus, studenten gratis.

Locatie: Universiteit Leiden - Lipsiusgebouw, Cleveringaplaats 1, Leiden.

Aanmelden: Via de [website](#).

Cursussen

Winter School 'Nadagen van een Gouden Tijdperk'

Op **woensdag 18 december 2013** gaat in het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden de 3-daagse Winter School van start.

Tijdens deze winter school staat de boeiende periode van het einde van het Nieuwe Rijk en de overgang naar de Derde Tussenperiode centraal. Faraó Ramses III was als tweede faraó van de 20ste dynastie de langst regerende vorst uit die tijd. Hij kreeg te maken met invallende Libische stammen en hernieuwde aanvallen van de zogenoemde 'Zeevolkeren'. In de negentig jaren die daarop volgden regeerden vervolgens nog acht faraó's, allen met de naam Ramses. Een belangrijke ontwikkeling tijdens deze late Ramessiden Tijd was dat het merendeel van het land onder het gezag kwam van de godentempels. Vooral de tempel van Amon-Ra te Karnak was een geducht machtsbolwerk. De controle over het zuiden van Egypte was zo groot dat de hogepriesters een rivaliserende dynastie durfden te vormen met die van de faraó's in het noorden van het land.

Meer informatie: [Winter School 2013](#).

Magische Praktijken

Vanaf **dinsdag 14 januari 2014** start een cursus van vier lessen over de magische praktijken van de oude Egyptenaren. Deze cursus staat zowel in

Amsterdam, Hilversum als in Leiden op het programma. Volgens de Egyptenaren was de wereld uit de oerchaos geschapen. Iets van die chaos was nog steeds aanwezig in de samenleving en bedreigde de zich steeds vernieuwende volmaakte schepping. Tijdens deze cursus van vier lessen zal worden besproken hoe de Egyptenaren dit gevaarlijke overgangsmoment met magie probeerden te bezweren. Alleen door magische rituele handelingen zou de orde in de maatschappij, maar ook de persoonlijke stabiliteit van een individu kunnen worden gewaarborgd. Ook in het Dodenrijk diende de overledene zich middels spreuken en vignettes met magie te omringen. Hoogst interessant zijn de uitingen van persoonlijke magie. Vooral doorboorde of vernietigde beeldjes van vijanden of gevaarlijke dieren maken dit duidelijk. Aandoenlijke opschriften op magische schalen of de brief aan Anchiry worden toegelicht. Ook speelde droomuitleg een belangrijke rol in de Egyptische samenleving. Medische papyri tonen aan dat ziekte en mentale depressies werden bezworen door middel van magische praktijken waarbij amuletten een belangrijke rol speelden. Meer informatie: **Magische Praktijken**.

Reizen

Kort verslag 'Thebaanse Wadi's'

De politieke situatie in Egypte is momenteel redelijk stabiel te noemen. Ernstige ongeregeligheden, waarbij geweld wordt gebruikt, hebben zich de afgelopen maanden niet voorgedaan in de omgeving van Loeksor. De Nederlandse Rijksoverheid heeft daarom op 3 december 2013 het reisadvies voor grote delen van het land versoepeld. Voor Loeksor en Assoean is het negatieve reisadvies opgeheven. Lees het volledige advies op de website van de **Rijksoverheid**.

De reis 'Thebaanse Wadi's' heeft zonder problemen doorgang gevonden van maandag 25 november tot en met zaterdag 30 november 2013. Tijdens deze zesdaagse reis werd voornamelijk gestruind door de uitgeslepen droge rivierbeddingen rondom het Dal der Koningen. We zijn in dit verlaten gebied op zoek gegaan naar rotsinscripties en graffiti uit het begin van de 21ste dynastie, de tijd van de Hogepriesters Herihor, Pinodjem en zijn zoon Mencheperra. Deze drie beschouwden zichzelf als koning van het zuiden van Egypte. Hier leest u hoe reisgenote Thea Willemse deze expeditie heeft ervaren:

De reis naar de Thebaanse Wadi's werd ter plekke al snel betiteld als "expeditie" en daarmee was niets te veel gezegd... Het gebied van de wadi's is totaal verlaten en onherbergzaam maar daardoor wel extra fascinerend en onze dagtochten waren dan ook indrukwekkend, inspannend, uitdagend en uitputtend. Een wandeling werd een beklimming, een beklimming werd regelmatig een

klauterpartij op handen en voeten en een afdaling werd soms een echte beproeving! Maar wij werden wel degelijk beloond voor onze krachtsinspanningen: met overweldigende vergezichten en genieten van welverdiende adempauzes in een desolaat maar spectaculair landschap. En natuurlijk was er voldoening en blijdschap bij het met elkaar ontdekken van soms zeer moeilijk traceerbare inscripties uit de 21e dynastie en van andere eeuwenoude sporen uit het pre-historische en faraonische verleden van Egypte. Kortom: het was een unieke en fantastische ervaring die ik zeker niet had willen missen!

Faraonisch Egypte

Vanaf **maandag 17 februari 2014** leidt Huub Pragt een culturele rondreis door Egypte. Deze twaalfdaagse reis vangt aan bij de piramides van Gizeh. In Sakkara bezoeken we het Serapeum waar gigantische basalten sarcofagen voor de heilige Apisstieren staan opgesteld. We verblijven vijf dagen in Loeksoer en maken een dagexcursie naar de tempels van Abydos en Dendera. Een bezoek aan het graf van koningin Nefertari vormt het hoogtepunt van deze bijzondere reis. Via de tempels van Edfoe en Kom Ombo reizen we naar het zuiden tot aan Assoan. Een dagexcursie voert ons naar de tempels van Aboe Simbel. De boekingstermijn voor deze reis naar Egypte sluit op **6 januari 2014, dit is zes weken voor vertrek.**

Meer informatie: '**Faraonisch Egypte**'.

[Home](#)

[Cursussen](#)

[Lezingen](#)

[Excursies](#)

[Rondleidingen](#)

[Reizen Egypte](#)

